

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Լ Ո Ւ Ր Ե Ր

Վերջին ժամանակներս Ռուսիոյ Կայսերութեան քաղաքական կարգադրութիւններուն մէջ զանազան նորանոր փոփոխութեանց եւ կատարելագործութեանց առաջարկութիւններ կան, որովք տէրութեան զգուշաւոր եւ խոհական՝ բայց միանգամայն փութաջան եւ եռանդուն փափաքը կիմանցուի՝ յառաջագիծութեան պատճառ լինելու իւր հպատակաց։ Դատաստանական կարգերը, քաղաքական բարեկարգութիւնները, անցագրերու կանոնները, վաճառականութեան իրաւունքները, մաքսատանց, գործարանաց եւ արուեստաւորաց կարգերը, ամէնն ալ նորէն քննութեան տակ ձգուեր են, եւ շատը նոր սկզբանց վրայ պիտի հաստատուին։

Խրիմու Թաթարներուն մէկ մասին արեւելք երթալովը՝ երկիրը նոր եկող բնակիչներու կարօտ մնաց, ուստի եւ տէրութիւնը հրաման հանեց որ գրտի երկիրներէ ուզողը կարող լինի գալ բնակիլ կալուածատէր՝ այս-

ինքն հողի տէր (փամեշիֆ) մարդկանց երկիրներուն վրայ։ Այս բանիս համար տէրութեան դրած գլխաւոր կանոնները ասոնք են.

ա) Դրսէն եկողները Խրիմու մէջը տեղ գտնելու համար՝ կալուածատեարց հետ պիտի խօսին ազատօրէն, ու նոցա հետ պիտի ընեն իրենց դաշնագրութիւնները։

բ) Կառավարութեան կողմանէ գրտեցիներն ալ տեղացւոց պէս տէրութեան օրէնքներուն ու կառավարութեանը պիտի հնազանդին։

գ) Դրսէն եկող ու Ռուսաց հպատակ գրողները իրենց գաւանանքը կրնան անփոփոխ պահել, եւ իրենք ու իրենց որդիքը ազատ կմնան զինուորագրութենէ։

դ) Տէրութեան տուրքերէն ազատ կմնան գրտեցիները մինչեւ տասը տարի՝ եթէ 1864-էն առաջ գան Խրիմ. իսկ անկէջ ետքը եկողները հինգ տարի։

ԵՐԵՔ ՍԱՓՈՐԷ,

Ա Ռ Ա Կ Ա Ի Ո Ր Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն .

Արարացիք կպատմեն թէ օր մը ներքովթ Թագաւորը իր երեք որդիքն առջեւ կանչել եւ հրամայել է ծառաներուն որ երեք հատ կնքած սափոր բերեն առջեւ, որոց մէկը ոսկի է եղեր, մէկը սաթէ (քէհրիպարէ) եւ միւսը կաւէ։ Յետոյ ըսել է Թագաւորը մեծ որդւոյն թէ «Ասոնց որո՞ւն մէջն որ մեծագին գանձ կկարծես, ընտրէ, առ»։ Նա ոսկի սափորը ընտրել ատել է, որուն վրայ աշխարհակալութիւն գրուած է եղեր, եւ բացել տեսել է որ մէջը լեցուն արիւնէ։

Երկրորդ որդին սաթէ սափորը առել է, վրան փառք բառ գրուած. բացել տեսել է որ աշխարհիս մէջ իրենց վրայ խօսել տուած անուանի մարդկանց ոսկորներուն մոխրովը լեցուն է։

Իսկ երրորդը՝ մնացած կաւէ սափորը առել է, եւ բացել տեսել է որ պարապ է. բայց բրուար՝ անոր մէկ անկիւնը

Աստուծոյ անունը գրած է եղեր։

Այն ատեն Թագաւորը հարցուցել է պալատականացը թէ «Այս սափորներուն մէջ ամենէն ծանրը ո՞րն է»։ Փառասէրք պատասխանել են թէ ոսկի սափորն է. քերթողք եւ աշխարհակալք՝ թէ սաթէ սափորն է, եւ իմաստունք՝ թէ պարապ սափորն է. վասն զի Աստուծոյ անունն մէկ գիրը երկրիս հողագոռնտէն աւելի ծանր է, ըսել են։

Այս աւանդութիւնը Պ. Լամարթին կյիշատակէ իր Տաճկաց պատմութեանը առաջին հատորոյն մէջ, եւ «Մեք ալ, կրտէ, այն իմաստնոց կարծիքէն եմք. ամենէն մեծ գործքերն անգամ ո՞րչափ աստուածութեան մօտենան՝ այնչափ աւելի կմեծնան. եւ գերագոյն Պարգեւատուն մեր գործոց, մեր ունայնութեան ու մեր փառաց փոշիները դատած ատենը իր անունը պիտի փառաւորէ։